

Pääkirjoitus

Älä tavoittele tieteen pikavoittoja

Olli Pyyhtinen ja Outi Koskinen

Brittiläinen matemaatikko G. H. Hardy kumooa hienossa ja melankolisessa kirjassaan *Matemaatikon apologia* ajatuksen, että tutkimustuloksillaan yhteiskuntaan merkittävästi vaikuttaneita tutkijoita olisi motivoinut ensisijaisesti ihmiskunnan auttaminen tai kanssaihminen hyväksi toimiminen. Hardy esittää, että tutkimuksenteolle voi olla olemassa hyvin monenlaisia motiiveja, mutta kolme on hänen mukaansa keskeisempiä kuin muut: ensinnäkin älyllinen uteliaisuus, halu ottaa asioista selvää ja oppia uutta; toiseksi ammatillinen ylpeys, se, ettei ole helposti tyytyväinen aikaansaannoksiinsa, vaan haluaa alati ylittää itsensä ja pyrkiä parempiin tuloksiin; ja kolmanneksi kunnianhimo, tunnustuksen haluaminen ja myös vakinaisista tehtävistä ja rahasta välittäminen.

Yliopiston uusliberalisoitumisen myötä näihin motiiveihin liittyvät sinänsä kunnioitettavat akateemisen yhteisön vaalimat arvot ovat kuitenkin osittain kääntyneet itseään vastaan. Työlleen omistautuvat ahkerat ja kunnianhimoiset tutkijat ovat uusliberalismin mallioppilaita ja sen märkä uni. Pärjäämisen ja uutteruuden eetos käy kulttuurintutkija ja feministi Rosalind Gillin mukaan täydellisesti yksiin autonomisia, itseorganisoituvia ja itse itseään vastuullistavia subjekteja muokkaavien uusliberalismin vaateiden kanssa. Tutki-

jat maksavat tästä Gillin mukaan kovan hinnan muun muassa kokemanaan jatkuvana, kalvavana epävarmuutena, lisääntyneenä stressinä, ahdistuksena ja epäonnistumisista koituvana omanarvontunnetta syöväenä vaiettuna häpeänä.

Tutkijat ovat myös pakotettuja tavoittelemaan lyhyen aikavälin tavoitteita ja pelaamaan pelejä pedataukseen asemiaan akateemisissa statuskampailuissa vähistä työpaikoista ja kilpailuista tutkimusrahoista. Tämä on ajanut paitsi kiihdyttämään julkaisutahtia myös haalimaan julkaisupisteitä, tuijottamaan matalaotsaisesti vaikuttavuusker-toimia (*impact factors*) ja obsessoitumaan julkaisufoorumiluokituksista. Seurauksena ei ole parempaa tiedettä, vaan päinvastoin sen laadun rapautuminen ja käyttöään huomattava lyheneminen. Osana laajempaa *slow*-liikettä syntynyt *slow science* -aate tekee tälle vastarintaa hidastamisen avulla. Sen mukaan tutkijoiden olisi hyvä vastustaa nopeiden hyötyjen houkutusta ja pidättäytyä artikkeleiden pikatehtailusta. Ajattelu ja tutkimustyö vievät aikaa. Sitä olisi myös tutkimusrahoittajien ja tehtävääntäyttökomiteoiden kunnioitettava.

Pikavoittoja tavoitteleva tutkimus sai hiljattain painavaa kritiikkiä arvovaltaisilta edustajilta, kun Nobel-palkitut tieteentekijät hyökkäsivät vaikutut-

tavuuskertoimia vastaan Nobel-palkinnon virallisilla Facebook-sivuilla 23. kesäkuuta julkaistulla videolla. Heidän pääviestinsä oli, että tieteellisten aikakauslehtien statukselle ei kannata antaa liikaa painoarvoa, sillä esimerkiksi vaikuttavuuskertoimilla ei lopulta ole paljoakaan väliä. Pitkäjänteinen ja huolellinen työ, oma tutkimuslinja ja niiden avulla saavutetut edistysaskeleet tuottavat lopulta tulosta, jos ovat tuottaakseen. Palkitut olivat yksimielisen luottavaisia, että hyvin tehdyt tutkimukset löytävät ennemmin tai myöhemmin lukijansa ja käyttäjänsä. Ainakin heidän tapauksessaan tinkimättömyys on kantanut hedelmää.

* * *

Tämän lehden artikkeleita yhdistää huomion kiinnittäminen suomalaisen yhteiskunnan marginaaleihin: käsitteisiin, toimijoihin ja tapahtumiin, joilla on jossain suhteessa alisteinen asema yhteiskunnassa. Liikkeelle lähdetään käsitteiden kansainvälisistä liikeradoista: Pertti Alasuutari analysoi koetun hyvinvoinnin käsitteen leviämistä ja kotoistumista Suomeen. Media- ja eduskunta-aineistoa hyödyntämällä Alasuutari jäljittää käsitteen puolestapuhujien hyödyntämiä vaikutuskeinoja sekä sitä, miten koetun hyvinvoinnin käsite onnistui leviämään ja vaikuttamaan kansalliseen politiikkaan Suomessa. Miten selviytyy käsite, joka pyrkii horjuttamaan BKT:n valta-asemaa yhteiskunnan onnistuneisuuden mittaamisessa korostamalla talouden sijasta kansalaisten kokemaa hyvinvointia ja onnellisuutta?

Tämän jälkeen siirrytään venäläistaustaisten maa-hanmuuttajien ja heidän perheidensä kertomuksiin peruspalvelukokemuksista. Eveliina Heinon artikkelissa huomio kiinnittyy siihen, millaisia positioita kertojat ottavat ja millaisena arjen kansalaisuus näyttää eri positioissa. Heino tunnistaa kertomuksista kiitollisen, väärinkohdellun, aktiivisen ja riippuvaisen positiot, jotka ovat sekä sisäisesti että keskenään jännitteisiä. Analyysin tuloksena Heino muun muassa osoittaa, että yhteinen nimittäjä kai-

kissa positioissa on tavoite saavuttaa autonomia ja täysvaltainen suomalaisen yhteiskunnan jäsenyys.

Lopuksi kahdessa eri artikkelissa käsitellään kolmea yhteiskunnallisesta vallasta sivussa olevaa ryhmää: ensimmäisessä lapsia ja eläimiä, jälkimmäisessä hoivalaitoksissa asuvia. Nora Schuurman tutkii kertomuksia lapsuudenaikaisista kokemuksista ja muistoista, jotka koskevat läheisen eläimen kuolemaa. Käy ilmi, että suhteet eläimiin ovat lapsille osa sosiaalista elämää ja että eläimet näyttävät niissä yksilöllisinä subjekteina. Schuurman kytkee eläinten kuoleman aiheuttaman surun ja tavat reagoida siihen yhteen laajempien yhteiskunnallisten kehityskaarien, esimerkiksi lapsuuden muutosten ja siirtymän agraarikulttuurista kaupunkikulttuuriin, kanssa.

Numeron viimeisessä artikkelissa Marjukka Colliander tarkastelee hoivalaitoksissa toteutettuja kulttuuriprojekteja, kulttuuritoiminnan ideaalien ja laitosarjen mahdollisuuksien kohtaamista. Neksusanalyysia hyödyntämällä Colliander osoittaa, että kulttuurin saavutettavuuden lisääminen ei automaattisesti johda lisääntyneisiin osallistumismahdollisuuksiin. Colliander korostaakin, että keskusteltaessa osallisuudesta kulttuuriin tulisi huomioida myös valtaan liittyvät kysymykset: sen sijaan, että osallistamisen kohteena oleva henkilö on ”kasvoton ja historiaton”, tulisi pohtia, millaisesta toiminnasta yksilöt erilaisissa laitoksissa hyötyisivät ja ottaa päätöksentekoon mukaan henkilöitä, jotka tuntevat laitoksissa asuvien asiakkaiden arkea.

Kirja-arvioissa on tarjolla laaja kattaus eri aiheita. Niissä käsitellään niin uskonnon ja väkivallan suhdetta, automatisoituvaa yhteiskuntaa, uusmaterialistista feminismiä kuin eriarvoisuuden eri ilmenemismuotojakin. Myös nykyaikaisen työelämän trendit, sodan muistamisen tutkimus, liikuntasosiologia sekä sosiologian ja evoluutiotutkimuksen suhde kuin myös uudet yksilöllisen poliittisen toiminnan alueet ovat mukana arvioitavissa teoksissa.